

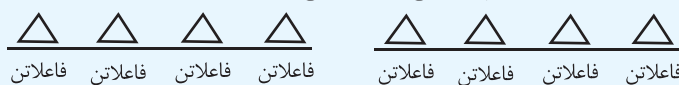
درس

۲

پایه‌های آوایی ناهمسان

اوزان همسان

اوزان همسان دو گونه است: (أ) از تکرار یکنواخت یک پایه آوایی به دست می‌آید؛ مثل تکرار مفتعلن یا فاعلاتن و ...

(ب) اوزان همسان دولختی که از تکرار متناوب دو پایه یا رکن حاصل می‌شود. مثل: مستفععلن فعولن یا ...

اوزان ناهمسان

در قلمرو شعر فارسی، وزن موسیقی سروده‌ها، همواره از نوعی نظم آهنگین و موسیقی همسان پیروی نمی‌کند؛ بلکه در شعر فارسی، اوزان دل‌نشین و گوش‌نوازی وجود دارد که نظمی ناهمسان دارند. در این‌گونه وزن‌ها، «وزن واژه‌ها» ناهمگون و غیر تکراری‌اند. این اوزان ناهمسان عبارتند از:

① «فاعلاتن مفاعِلن»

درد عشقی کشیده‌ام که می‌پرس زهر هجری چشیده‌ام که می‌پرس

کِ مِ پُرس	کِ شِ دِ اَم	دَر دِ عِش قِی	پایه‌های آوایی
کِ مِ پُرس	چِ شِ دِ اَم	زَه رِ هِج رِی	
فَعْلَن	مَفَاعِلِن	فَاعْلَاتِن	وزن
- U U	- U - U	- - U -	نشانه‌های هجایی

می‌بینیم که پایه‌های آوایی این بیت، نظم و چینشی ناهمسان دارند و تکرار نشده‌اند. هر مصراع این بیت، از سه پایه آوایی ناهمسان «فاعلاتن مفاعِلن» تشکیل شده است. اگر هجاهای این بیت را به‌گونه‌ای دیگر برش بزنیم، تناسب آهنگ و نظم موسیقایی بیت از دست می‌رود.

گر کنم در سر وفات سری سهل باشد زبان مختصری

ت سِ رِی	سِ رِ وَ فَا	گَر گُ نَم دَر	پایه‌های آوایی
تَ صَ رِی	زَ بَا نِ مَخ	سَه لِ بَا شَد	
فَعْلَن	مَفَاعِلِن	فَاعْلَاتِن	وزن
- U U	- U - U	- - U -	نشانه‌های هجایی

شاعر در برش آوایی ششم مصراع اول به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) هجای کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

چرخ از من فرار من بستد تا ز دستم نگار من بستد

پایه‌های آوایی	چرخ از من	ق را ر من	پ س تد
	تا ز دس تم	ن گا ر من	پ س تد
وزن	فاعلاتن	مفاعِلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- U -	- U - U	- U U

نکته دقت داشته باشیم که در اصل، وزن بیت «فاعلاتن مفاعِلن فعلن» است و شاعر با اختیار شاعری (وزنی) می‌تواند به جای «فاعلاتن» از «فاعلاتن» استفاده کند. (در درس‌های آینده خواهیم خواند.)

درک خوش‌آهنگی و دل‌نشینی موسیقی شعر، به تربیت هوش موسیقایی و حافظه شنیداری ما وابسته است.

۴ «مفاعِلن فعاتن مفاعِلن فعلن»

به حُسن خُلق و وفا کس به یار ما نرسد تو را درین سخن انکار کار ما نرسد

پایه‌های آوایی	ب حُسن نِ خُل	ق و فا کس	ب یا ر ما	ن ر سد
	ت را د رین	س خ نِ کا	ر کا ر ما	ن ر سد
وزن	مفاعِلن	فاعلاتن	مفاعِلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U

پس از خواندن درست بیت و درک پایه‌های آوایی، درمی‌یابیم که این بیت از چهار پایه آوایی تشکیل شده است. پایه‌های آوایی، وزن و واژه‌ها و نشانه‌های هجایی این بیت به صورت ناهمسان آمده‌اند.

با کمی دقت درمی‌یابیم که پایه‌های آوایی این بیت را نمی‌توان به دسته‌های همسان تک پایه‌ای یا دولختی جدا کرد.

کمان سخت که داد آن لطیف بازو را که تیر غمزه تمام است صید آه‌ورا

پایه‌های آوایی	ک ما نِ سَخ	ت کِ دا دان	ل طی ف با	زو را
	ک تی رِ غم	ز ت ما مس	ت صی د آ	هو را
وزن	مفاعِلن	فاعلاتن	مفاعِلن	فع لن (فعلن)
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- - (- U U)

شاعر به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) در رکن آخر به جای فعلن (U U -) از فع لن (- -) استفاده کرده است.

به لاله نرگس مخمور گفت وقت سحر که هر که در صف باغ است صاحب هنری است

پایه‌های آوایی	ب ل لِ تَر	گ سِ مَخ مو	ر گُف ت وق	ت س حَر
	ک هر کِ دَر	ص فِ با عَس	ت صا حِ ب	ه ن رِیست
وزن	مفاعِلن	فاعلاتن	مفاعِلن	فعلن
نشانه‌های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U

شاعر در برش آوایی دوازدهم مصراع دوم به ضرورت شاعری (اختیارات شاعری) هجای کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

۳ «مفتعلن فاعلاتُ مفتعلن فع»

ماه فرو ماند از جمال محمّد سرو نباشد به اعتدال محمّد

پایه‌های آوایی	ما ه فُ رو	ما نَ دز جَ	ما لِ مٌ حَم	مَد
وزن	مفتعلن	فاعلاتُ	مفتعلن	مَد
نشانه‌های هجایی	- U U -	U - U -	- U U -	-

ترک‌گدایی مکن که گنج بیایی از نظر رهروی که در گذر آید

پایه‌های آوایی	تُر کِ گِ دا	یِ مِ گُنِ کِ	گُنِ جِ بِ یا	بِی
وزن	مفتعلن	فاعلاتُ	مفتعلن	یَد
نشانه‌های هجایی	- U U -	U - U -	- U U -	-

شاعر در برش آوایی چهارم مصراع دوم، به جای هجای بلند از هجای کوتاه استفاده کرده است. (ضرورت شاعری: اختیارات شاعری)

توبه کند مردم از گناه به شعبان در رمضان نیز چشم‌های تو مست است

پایه‌های آوایی	تُو پِ گِ نَد	مَر دُ مَزِ گُ	نا ه پِ شَع	بَان
وزن	مفتعلن	فاعلاتُ	مفتعلن	تَسْت
نشانه‌های هجایی	- U U -	U - U -	- U U -	-

۴ «مستفعلن مفاعیلُ مستفعلن فَعْل» یا «مفعول فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن»

بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست بگشای لب که قند فراوانم آرزوست

پایه‌های آوایی	پِن ما یِ رُخ	کِ با غُ گُ	لِس تا نَ ما	رِ زوست
وزن	مستفعلن	مفاعِل	مستفعلن	رِ زوست
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- U - -	- U

وزن این بیت براساس برش چهارتایی - چهارتایی دسته‌بندی شده است. اگر این بیت را به گونه‌ای دیگر جدا کنیم، وزن این بیت «مفعول فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن» می‌شود:

پایه‌های آوایی	پِن ما یِ	رُخ کِ با غُ	گُ لِس تا نَ	ما رِ زوست
وزن	مفعول	فاعلاتُ	مفاعیلُ	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	U - - U	- U -

جانش غریب رحمت خود کرد تا بود تاریخ این معامله رحمان لا یموت

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مستفعلن فَعَل»:

پایه‌های آوایی	جا نَش غَ ری	قِ رَح مَ تِ	خُدْ کَر دِ تا	بُ وَد
	تا ری خِ این	مُ عا مِ لِ	رَح ما نِ لا	یَ مَو تِ
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعلن	فَعَل
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- U - -	- U

براساس وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن»:

پایه‌های آوایی	جا نَش غَ	ری قِ رَح مَ	تِ خُدْ کَر دِ	تا بُ وَد
	تا ری خِ	این مُ عا مِ	لِ رَح ما نِ	لا یَ مَو تِ
وزن	مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	U - - U	- U -

امروز روز شادی و امسال سال گل نیکوست حال ما که نکو باد حال گل

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل»:

پایه‌های آوایی	اِم رُو زِ رُو	زِ شادِ یِ	اِم سالِ سا	لِ گُل
	نی کو ست حا	لِ ما کِ نِ	کو با د حا	لِ گُل
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعلن	فعل
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- U - -	- U

براساس وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن»:

پایه‌های آوایی	اِم رُو زِ	رُو زِ شادِ	یِ اِم سالِ	سا لِ گُل
	نی کو ست	حا لِ ما کِ	نِ کو باد	حا لِ گُل
وزن	مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	U - - U	- U -

⑤ «مستفعل فاعلات مستفعل» یا «مفعول مفاعلن مفاعیلن»

از کرده خویشتن پیشیمانم جز توبه ره دگر نمی‌دانم

براساس وزن «مستفعل فاعلات مستفعل»:

پایه‌های آوایی	اَز کَر دِ یِ	خِ ش تَن پَ	شِ ما نَم
	جَز تُو پَ رَ	ه دِ گَر نِ	مِ دا نَم
وزن	مستفعل	فاعلات	مستفعل
نشانه‌های هجایی	U U - -	U - U -	- - -

شاعر به ضرورت شعری در برش آوایی پنجم مصراع دوم، هجای کوتاه را بلند در نظر گرفته است.

براساس وزن «مفعول مفاعِلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	آز گر دِ	یِ خِی شِ تَن	پِ شی ما نَم
وزن	مفعول	مفاعِلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U --	- U - U	--- U

گردون نرهد ز تند رفتاری گیتی نهد ز سر سیه کاری

براساس وزن «مستفعلُ فاعلاتُ مستفعل»:

پایه‌های آوایی	گر دو نَ رَ	هَد زِ تَن د	زَف تا ری
وزن	مستفعلُ	فاعلات	مستفعل
نشانه‌های هجایی	U U --	U - U -	---

براساس وزن «مفعول مفاعِلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	گر دون نَ	رَ هَد زِ تَن	د زَف تا ری
وزن	مفعولُ	مفاعِلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U --	- U - U	--- U

عشق آمد و آتشی به دل در زد تا دل به گزاف، لاف دلبر زد

براساس وزن «مستفعلُ فاعلاتُ مستفعل»:

پایه‌های آوایی	عِش قا مَ دُ	آ تِ شی پِ	دِل دَر زَد
وزن	مستفعل	فاعلات	مستفعل
نشانه‌های هجایی	U U --	U - U -	---

براساس وزن «مفعول مفاعِلن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	عِش قا مَ	دُ آ تِ شی	پِ دِل دَر زَد
وزن	مفعولُ	مفاعِلن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U --	- U - U	--- U

⑥ «مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن» یا «مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مُستف»

تارفت مرا از نظر آن چشم جهان بین کس واقف ما نیست که از دیده چه هارفت

براساس وزن «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»:

پایه‌های آوایی	تا زَف ت	مَ را آ زِ نَ	ظَ ران چَش مَ	جَ هان بین
وزن	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
نشانه‌های هجایی	U --	U -- U	U -- U	-- U

نکته

در تعیین مرز پایه‌ها و نیز دسته‌بندی هجاها (نشانه‌های هجایی)، نظم همسان، بر چینش و دسته‌بندی ناهمسان ترجیح دارد. در بیت بالا نیز اگر چه نشانه‌های هجایی بیت را می‌توان به شیوه «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» به صورت ناهمسان سامان داد؛ اما نظم همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مُستف» بر نظم ناهمسان برتری دارد و وزن بیت را بهتر نشان می‌دهد:

براساس وزن «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	تا زَف ت مَ	را اَز نَ ظَ	ران چَش مَ جَ	هان بین
	کَس وا قِ فِ	ما نی سَت کِ	اَز دِی دِ چِ	ها زَفَت
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU --	UU --	UU --	--

بنابراین این‌گونه ابیات اگر به صورت «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» تقطیع شوند، «وزن ناهمسان» دارند و اگر به صورت «مستفعل مستفعل مستفعل مستف» تقطیع شوند، «وزن همسان» دارند.

مثال‌های دیگر:

«گویند برو تا برود صحبتت از دل ترسم هوسم بیش کند بعد مسافت»

براساس وزن ناهمسان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»:

پایه‌های آوایی	گو یَن د	بُ رُو تا بِ	رَ وُد صُح بَ	تَ تَرِ دِل
	تَر سَمَ هَ	و سَم بی ش	گُ نَد بُع دِ	مَ سا قَت
وزن	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
نشانه‌های هجایی	U --	U -- U	U -- U	-- U

براساس وزن همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	گو یَن د بَ	رُو تا بِ رَ	وَد صُح بَ تَ	تَرِ دِل
	تَر سَمَ هَ وَ	سَم بی ش گُ	نَد بُع دِ مَ	سا قَت
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU --	UU --	UU --	--

بی مهر زُخت روز مرا نور نماندست وز عمر مرا جز شب دیجور نماندست

براساس وزن ناهمسان «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»:

پایه‌های آوایی	بی مه رِ	زُ خَت رو زِ	مَ را نو رِ	نَ مان دَسْت
	وَز عَم رِ	مَ را جُز شِ	بِ دِی جو رِ	نَ مان دَسْت
وزن	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
نشانه‌های هجایی	U --	U -- U	U -- U	-- U

براساس وزن همسان «مستفعل مستفعل مستفعل مستف»:

پایه‌های آوایی	بی مه رِ زُ	خَت رو زِ مَ	را نو رِ نَ	مان دَسْت
	وَز عَم رِ مَ	را جُز شِ بِ	دِی جو رِ نَ	مان دَسْت
وزن	مستفعل	مستفعل	مستفعل	مستف
نشانه‌های هجایی	UU --	UU --	UU --	--

نکته

✿ برای تعیین رکن‌های عروضی، نخست هجاهای بیت را به صورت تکراری یا همسان یک پایه‌ای دسته‌بندی می‌کنیم؛ در صورتی که نظمی همسان حاصل نشد، آن را با نظم همسان دولختی می‌سنجیم؛ یعنی هجاها را به صورت «۴ تا ۳ تا» یا «۳ تا ۴ تا» برش می‌زنیم. اگر نظم برش‌های آوایی بیت، با هیچ یک از این شیوه‌ها ممکن نبود، با توجه به درک آهنگ و موسیقی بیت، پایه‌ها را به صورت نظم ناهمسان مشخص می‌کنیم و وزن آن را تعیین می‌کنیم. ✿ در ساماندهی نشانه‌های هجایی، همواره این‌گونه نیست که با یک روش، رو به‌رو باشیم. برخی بیت‌ها بر دو روش، جدا و تقطیع می‌شوند؛ مانند:

آ: «مستفعلن مفاعِلْ مستفعلن فَعْل» که به صورت «مفعول فاعلات مفاعیلن فاعلن» هم تقطیع می‌شود.

ب: «مستفعل فاعلات مستفعل» که به صورت «مفعول مفاعلن مفاعیلن» هم تقطیع می‌شود.

پ: «مستفعل مستفعل مستفعل مستفعل» که به صورت «مفعول مفاعیلن مفاعیلن فاعلن» هم تقطیع می‌شود.

⑦ «مُستفعلُ فاعلاتُ مُستف (فع لن)» یا «مفعولُ مفاعِلن فاعولن»

آن یار که در میان جان است بر گوشه دل نهاد ما را

براساس وزن «مستفعل فاعلات مستف (فع لن)»:

پایه‌های آوایی	آن یا ر ک	دَر م یا نِ	جا نَسْت
	بَر گو شِ یِ	دِل نَ ها د	ما را
وزن	مستفعل	فاعلات	مُستف
نشانه‌های هجایی	UU --	U - U -	- -

براساس وزن «مفعول مفاعِلن فاعولن»:

پایه‌های آوایی	آن یا ر	کِ دَر م یا	نِ جا نَسْت
	بَر گو شِ	یِ دِل نَ ها	د ما را
وزن	مفعول	مفاعِلن	فاعولن
نشانه‌های هجایی	U - -	- U - U	- - U

در دل همه مهر او نویسیم بر جان همه عشق او نگاریم

براساس وزن «مستفعل فاعلات مستف (فع لن)»:

پایه‌های آوایی	دَر دِل ة م	مِه رِ او نِ	وی سیم
	بَر جان ة م	عِش قِ او نِ	گا ریم
وزن	مستفعل	فاعلات	مستف
نشانه‌های هجایی	UU - -	U - U -	- -

براساس وزن «مفعول مفاعِلن فاعولن»:

پایه‌های آوایی	دَر دِل ة	مِ مِه رِ او	نِ وی سیم
	بَر جان ة	مِ عِش قِ او	نِ گا ریم
وزن	مفعول	مفاعِلن	فاعولن
نشانه‌های هجایی	U - -	- U - U	- - U

۸ «مستفعلن مفاعل مُستفعل (مفعولن)» یا «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»

لبخند تو خلاصه خوبی‌هاست لختی بخند، خنده گل زیباست

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مُستفعل (مفعولن)»:

پایه‌های آوایی	لَبْ خَنْ دِ تْ	خُ لَا صِ ي	خو بی هاست
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعل (مفعولن)
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- - -

براساس وزن «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	لَبْ خَنْ دِ	تْ خُ لَا صِ	یِ خو بی هاست
وزن	مفعول	فاعلاتن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	- - - U

بر اضطراب و وحشت من خندد تک ضربه‌های ساعت دیواری

براساس وزن «مستفعلن مفاعل مُستفعل (مفعولن)»:

پایه‌های آوایی	بَرِ اِضْ طِ رَا	بُ وَّحْ شَ تِ	مَنْ خَنْ دَدِ
وزن	مستفعلن	مفاعل	مستفعل (مفعولن)
نشانه‌های هجایی	- U - -	U U - U	- - -

براساس وزن «مفعول فاعلاتن مفاعیلن»:

پایه‌های آوایی	بَرِ اِضْ طِ	رَا بُ وَّحْ شَ	تِ مَنْ خَنْ دَدِ
وزن	مفعول	فاعلاتن	مفاعیلن
نشانه‌های هجایی	U - -	U - U -	- - - U

«وزن‌های مطرح شده در کتاب‌های درسی»

آ همسان

- ① فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن
- ② فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ③ فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
- ④ فعولن فعولن فعولن فعولن
- ⑤ فعولن فعولن فعولن فَعْل
- ⑥ فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
- ⑦ فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعَلن
- ⑧ فعلاتن فعلاتن فعَلن
- ⑨ مفعَلن مفعَلن مفعَلن مفعَلن
- ⑩ مفعَلن مفعَلن مفعَلن (فاعلن)
- ⑪ مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن
- ⑫ مستفعل مستفعل مستفعل مستف (ناهمسان: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن)

۹۱. در کدام گزینه، به الگوی هجایی و ارکان بیت زیر اشاره شده است؟
 «هر که عاشق نبود مرد نشد   نقره فایق نگشت تا نگداخت»
 (۱) - U - / - - U - / - - U -   - - / - U - U / - - U -
 (۲) - U - / - - U - / - - U -   - - / - U - U / - - U -
 (۳) - U U / - U - U / - - U -   - - U / U - - U / - - U -
 (۴) - U - / - - U - / - - U -   - - U / U - - U / - - U -
۹۲. کدام گزینه پایه‌های آوایی بیت زیر را نشان می‌دهد؟
 «خلعت نو پوش بر زمین و زمانه   خلعت گل یافت از جناب تو خاری»
 (۱) - / U - U - / U U - -   - / - U U - / - U U -
 (۲) - / U - U - / U U - -   - / - U U - / - U U -
 (۳) - / - U U - / - U - U / - U U -   - / - U U - / - U - U / - U U -
 (۴) - / - U U - / - U - U / - U U -   - / - U U - / - U - U / - U U -
۹۳. تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، کدام است؟
 «از هر چه تو گویی به قناعت بشکیبیم   امکان شکیب از تو محال است و قناعت»
 (۱) - U - / U - - U / U - U - / U - -   - - U / U - - U / U - - U / U - -
 (۲) - U - / U - - U / U - U - / U - -   - - U / U - - U / U - - U / U - -
 (۳) - - - U / - U - U / U - -   - / - U U - / U - U - / - U U -
 (۴) - - - U / - U - U / U - -   - / - U U - / U - U - / - U U -
۹۴. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، اشاره شده است؟
 «ز دست رفتن دیوانه عاقلان دانند   که احتمال نماندست ناشکیبا را»
 (۱) - U - / U - - U / U - U - / U - -   - - U U / - U - U / - - U U / - U - U
 (۲) - U - / U - - U / U - U - / U - -   - - U U / - U - U / - - U U / - U - U
 (۳) - U U / - U - U / - - U -   - - / - U - U / - - U U / - U - U
 (۴) - U U / - U - U / - - U -   - - / - U - U / - - U U / - U - U
۹۵. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی بیت زیر، اشاره شده است؟
 «ای کرده در جهان غم عشقت سمر مرا   دی کرده دست عشق تو زیر و زیر مرا»
 (۱) - - U / U - - U / U - - U / U - -   - U / - U - - / U U - U / - U - -
 (۲) - - U / U - - U / U - - U / U - -   - U / - U - - / U U - U / - U - -
 (۳) - / - U U - / U - U - / - U U -   - / - U U - / U - U - / - U U -
 (۴) - / - U U - / U - U - / - U U -   - / - U U - / U - U - / - U U -
۹۶. در کدام گزینه، به تقطیع بیت «هرگاه که مست آن لقا باشم / هشیار جهان کبریا باشم» اشاره شده است؟
 (۱) - / - U U - / U - U - / - U U -   - - / U - U - / U U - -
 (۲) - / - U U - / U - U - / - U U -   - - / U - U - / U U - -
 (۳) - - U / - U - U / U - -   - - / U - U - / U U - -
 (۴) - - U / - U - U / U - -   - - / U - U - / U U - -
۹۷. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان بیت زیر، اشاره شده است؟
 «جفا نمود و نبخشود و دل ربود و نداد   وفا بگفت و نکرد و جفا نگفت و بکرد»
 (۱) - U / - U - - / U U - U / - U - -   - U U / - U - U / - - U U / - U - U
 (۲) - U / - U - - / U U - U / - U - -   - U U / - U - U / - - U U / - U - U
 (۳) - - - / U - U - / U U - -   - - - / U - U - / U U - -
 (۴) - - - / U - U - / U U - -   - - - / U - U - / U U - -
۹۸. در کدام گزینه، به تقطیع هجایی و ارکان «باز چو آید به هوش و حال ببیند / جوش برآرد، بنالد از دل سوزان» اشاره شده است؟
 (۱) - / - U U - / U - U - / - U U -   - - U / U - - U / U - - U / U - -
 (۲) - / - U U - / U - U - / - U U -   - - U / U - - U / U - - U / U - -
 (۳) - - - / U - U - / U U - -   - U - / - - U - / - - U -
 (۴) - - - / U - U - / U U - -   - U - / - - U - / - - U -
۹۹. در کدام گزینه به تقطیع بیت زیر، اشاره شده است؟
 «گر مدعی نه ای غم جانان به جان طلب   جان چون به شهر عشق رسد نورهان طلب»
 (۱) - U - U - - U U - U - U - -   - U - U - - U U - - - U - -
 (۲) - U - U - - U U - U - U - -   - U - U - - U U - - - U - -
 (۳) - U - U U - - U U - U - U - -   - U - U U - - U U - U - U - -
 (۴) - U - U U - - U U - U - U - -   - U - U U - - U U - U - U - -
۱۰۰. در کدام گزینه، به وزن بیت «گفتم: دو چیز چیست ز روی تو خوب تر / گفتم: یکی سخاوت صاحب یکی سخن» اشاره شده است؟
 (۱) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن   (۲) مستفعلن مفاعل مستفعلن فع
 (۳) مفعول فاعلات مفاعیل فَعَل   (۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
۱۰۱. در کدام گزینه، به وزن بیت زیر، اشاره شده است؟
 «لیکن چه کنم چو آیدم خوشتر   از حال جهان همه محال تو»
 (۱) مستفعل مستفعل مستف   (۲) مفتعلن مفتعلن مفتعل
 (۳) مفعول مفاعلن فعولن   (۴) مستفعل فاعلات مستفعل
۱۰۲. کدام گزینه، «وزن» بیت زیر را نشان می‌دهد؟
 «هوی سپیدم ز اشک سرخ چو خون است   روی امیدم ز رنج عشق سیاه است»
 (۱) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن   (۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع
 (۳) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن   (۴) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

۱۰۳. پایه‌های آوایی بیت زیر، پس از تقطیع، کدام است؟

«تا آب حیات رفت از جویم عیش خوش جاودان نمی‌یابم»

- (۱) مفعول مفاعیل مفاعیلن فع
(۳) مفعول مفاعیلن فعولن

- (۲) مستفعل فاعلات مستف
(۴) مستفعل فاعلات مستفعل

۱۰۴. در کدام گزینه، وزن بیت «آمد شب و از خواب مرا رنج و عذاب است / ای دوست بیار آن چه مرا داروی خواب است» آمده است؟

- (۱) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
(۳) مستفعل مستفعل مستفعل مستف

- (۲) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعل
(۴) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۱۰۵. وزن بیت «صنعت مکن که هر که محبت نه راست باخت / عشقش به روی دل در معنی فراز کرد» را در کدام گزینه می‌توان دید؟

- (۱) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعولن
(۳) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

- (۲) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعل
(۴) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۱۰۶. وزن بیت «امروز که در دست توام مرحمتی کن / فردا که شوم خاک چه سود اشک ندامت» را اگر به صورت بُرش‌های چهارتایی جدا کنیم، وزن آن را در کدام گزینه می‌توان دید؟

- (۱) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
(۳) مفعول مفاعیل مفاعیلن فعولن

- (۲) مستفعل مستفعل مستفعل مستف
(۴) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

۱۰۷. در کدام گزینه، وزن بیت «مرا هوای تو غالب شدست بر یک حال / نه از جفای تو کم شد نه از وفا افزود» آمده است؟

- (۱) مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فع لن
(۳) مستفعل مستفعل مستفعل مستف

- (۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع
(۴) مستفعل فاعلات مستفعل فع

۱۰۸. اگر بیت «او یوسف عالم است در خوبی / من دست و ترنج پیش او دارم» را به دسته‌های چهارتایی برش بزنیم، وزن آن کدام است؟

- (۱) مستفعلن مفاعل مستفعل
(۳) مفعول فاعلات مفاعیلن

- (۲) مستفعل فاعلات مستفعل
(۴) مستفعل فاعلات فع لن

۱۰۹. اگر بیت «گو نام ما زیاد به عمدا چه می‌بری / خود آید آن که یاد نیازی ز نام ما» را به صورت پایه‌های سه تا چهارتایی جدا کنیم کدام یک از وزن‌های زیر به وجود می‌آید؟

- (۱) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن
(۳) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع

- (۲) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
(۴) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

۱۱۰. کدام یک از ابیات زیر، با نمودار هجایی « - U - U / - - U - U - - / - - » مطابقت دارد؟

- (۱) با که گویم غمت که در مجلس
(۲) وصلم میسر است ولی بر مراد نیست
(۳) سلام کن ز من ای باد مر خراسان را
(۴) حال تو ای ماه روی چیست که باری

- زهره گفتن و شنیدن نیست
بر دل نهم چه تهمت شادی که شاد نیست
مر اهل فضل و خرد را نه عام نادان را
دور ز روی تو حال بنده تباه است

۱۱۱. در کدام گزینه، وزن بیت‌ها ناهمسان است؟

- آ) مرنجان دل‌م را که این مرغ وحشی
ب) سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق
پ) قلم را آن زبان نبود که سر عشق گوید باز
ت) ای غمت مرغ آشیانه دل
(۱) آ، ب (۲) ب، ت

- ز بامی که برخاست مشکل نشیند
چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست
ورای حدّ تقریر است شرح آرزومندی
زلف و خال تو دام و دانه دل
(۳) آ، ت (۴) ب، پ

۱۱۲. وزن کدام بیت «همسان» است؟

- (۱) اعظم قوام دولت و دین آن‌که بر درش
(۲) گوشه ابروی توسست منزل جانم
(۳) ملامت گوی بی‌حاصل ترنج از دست نشناسد
(۴) قدر فلک را کمال و منزلتی نیست

- از بهر خاک بوس نمودی فلک سجود
خوشر از این گوشه پادشاه ندارد
در آن معرض که چون یوسف جمال از پرده بنمایی
در نظر قدر با کمال محمّد

۱۱۳. وزن همه ابیات، به جز بیت گزینه ..... «ناهمسان» است.

- (۱) اول دفتر به نام ایزد دانا
(۲) چه شاهی است که با ماست در میان امشب
(۳) مشتری گفت منم نایب تو روز قضا
(۴) در اشک گرم غرقم و آن‌گاه سوخته

- صانع پروردگار حی توانا
که روشن است ز رویش همه جهان امشب
وَر کنم فخر بر اجرام، بس است این قدرم
کس دید غرق سوخته به نگاه زیر آب

۱۱۴. کدام بیت، با بیت زیر هم وزن است؟

«ز شاهراه سعادت به باغ رضوان رفت
 (۱) هر دم به تیر غمزه دلم را چه می زنی
 (۲) گرش بینی و دست از تریج بشناسی
 (۳) ساقی به نور باده بر افروز جام ما
 (۴) امروز روز شادی و امسال سال گل

۱۱۵. کدام ابیات، با هم، هم وزن هستند؟

(آ) در هجر تو گر چشم مرا آب روان است
 (ب) دل از سخن پرآمد و امکان گفت نیست
 (پ) خون شد دلم از حسرت آن لعل روان بخش
 (ت) هر عاشق بی مراد سرگشته
 (۱) ت، پ (۲) ب، پ (۳) آ، پ (۴) آ، ب

۱۱۶. همه بیت‌های زیر را می توان به دو صورت برش زد؛ به جز بیت گزینهٔ .....

(۱) دیدیم تو را ز دست ما رفتیم
 (۲) پنهان شدم از نرگس مخمور مرادید
 (۳) این پرده بزن که مشتری از چرخ
 (۴) چشم خدا بر تو ای بدیع شمایل

۱۱۷. وزن بیت زیر کدام است؟

«تا کس امید جود ندارد دگر ز کس
 (۱) مستفعل مستفعل مستفعل مستفعل
 (۲) مفعول مفعول مفعول مفعول
 (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فعل
 (۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعیل

۱۱۸. وزن کدام بیت در مقابل آن به درستی آمده است؟

(۱) لطیفه‌ای به میان آر و خوش بخندانش
 (۲) آسوده خاطر م که تو در خاطر منی
 (۳) اسرار صفات جوهر عشقت
 (۴) زلفت هزار دل به یکی تار مو بیست

۱۱۹. از نظر همسان و ناهمسان بودن، وزن کدام بیت، متفاوت است؟

(۱) این که می بینم همه، نامردم‌اند
 (۲) همینست بسنده ست اگر بشنوی
 (۳) هیچ مصلح به کوی عشق نرفت
 (۴) موی سپید از اجل آرد پیام

۱۲۰. پایه‌های آوایی کدام بیت، به شکل «- U U - U - U - U - U - -» است؟

(۱) طالب عشقی دلی چو موم به دست آر
 (۲) دیدی که وفا به جانیاوردی
 (۳) گر گله از ماست شکایت بگویی
 (۴) گر آزادم کنی ور بنده خوانی

۱۲۱. وزن بیان شده در برابر کدام گزینه، نادرست است؟

(۱) ای راحت اندرون مجروحم
 (۲) هر دل که شکار زلف تو گردد
 (۳) ای شاهد قدسی که کشد بند نقابت
 (۴) ای غایب از نظر به خدا می سپارم
 جمعیت خاطر پریشانم (مفعول مفاعیل فاعیل)
 جان می دهد و چو مار می پیچد (مفعول مفاعیل مفاعیل)
 وای مرغ بهشتی که دهد دانه و آبت (مفعول مفاعیل مفاعیل فاعیل)
 جانم بسوختی و به دل دوست دارم (مفعول فاعلات مفاعیل فاعیل)

۱۲۲. کدام گزینه، هم وزن بیت زیر است؟

«صد دُهل می‌زنند در دل ما
 (۱) بر سر آنم که گر ز دست برآید
 (۲) زنده شود هر که پیش دوست بمیرد
 (۳) آن که منظور دیده و دل ماست
 (۴) من با همه جوری از تو خشنودم»

بانگ آن بشنویم ما فردا»
 دست به کاری زخم که غصه سرآید
 مرده دل است که آن که هیچ دوست نگیرد
 نتوان گفت شمس یا قمر است
 تو بی گنهی ز من بیازردی

۱۲۳. همه ابیات دارای دو وزن همسان و ناهمسان هستند؛ به جز بیت گزینۀ.....

(۱) تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت
 (۲) گل در بر و می در کف و معشوق به کام است
 (۳) دیری است که دلدار پیامی نفرستاد
 (۴) راغب دنیا مشو که هیچ نیرزد

تا باز چه اندیشه کند رأی صوابت
 سلطان جهانم به چنین روز غلام است
 نوشت سلامی و کلامی نفرستاد
 هر دو جهان پیش چشم همت عالی

۱۲۴. وزن کدام بیت، هم همسان است هم ناهمسان؟

(۱) شاید که به آبی فلکت دست نگیرد
 (۲) سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق
 (۳) در دیر مغان آمد یارم قدحی در دست
 (۴) آن پیک نامور که رسید از دیار دوست

گر تشنه لب از چشمه حیوان به درآیی
 چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست
 مست از می و می‌خواران از نرگس مستش مست
 آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

۱۲۵. وزن عروضی بیت زیر کدام است؟

«من جسم چنین ندیده‌ام هرگز
 (۱) مستفعل فاعلات فع لن (۲) مفتعلن مفتعلن مفتعل (۳) مفعول مفاعیلن مفاعیلن (۴) مفعول مفاعیلن فاعولن»

۱۲۶. وزن عروضی کدام بیت به صورت «مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن» است؟

(۱) حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع توست
 (۲) گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید
 (۳) شوخی نرگس نگر که پیش تو بشکفت
 (۴) به سمع خواجه‌رسان ای ندیم وقت‌شناس

فی‌الجمله می‌کنی و فرو می‌گذارمت
 در آتش شوق از غم دل غرق گلاب است
 چشم دریده ادب نگاه ندارد
 به خلوتی که در او اجنبی صبا باشد

۱۲۷. وزن «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» با کدام وزن برابر است؟

(۱) مفعول مفاعیلن مفاعیلن
 (۲) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
 (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن
 (۴) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل

۱۲۸. همه وزن‌های زیر، وزن معادل دارند؛ به جز.....

(۱) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (۲) مفاعیل فاعلاتن مفاعیلن فعلن (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن (۴) مستفعل فاعلات مستفعل

۱۲۹. اولین پایه‌های آوایی کدام بیت با «مفعول» شروع شده است؟

(۱) هرگز صبا ز زلف تو یک تار نشکند
 (۲) ای به دیده دریغ خاک درت
 (۳) دگر به هر چه تو گویی مخالفت نکنم
 (۴) دراز قصه نگویم حدیث جمله کنم

تا قدر چین و قیمت تاتار نشکند
 همه سوگند من به جان و سرت
 که بی تو عیش میسر نمی‌شود ما را
 هر آن چه گفت نکرد و هر آن چه کشت نخورد

۱۳۰. دومین رکن (پایه) کدام گزینه بر وزن «فاعلاتن» آمده است؟

(۱) هر درد را که می‌نگری هست چاره‌ای!
 (۲) یا تیر هلاکم بزنی بر دل مجروح
 (۳) دگر کریم چو حاجی قوام دریا دل
 (۴) ماه فروماند از جمال محمّد

درد محبت است که درمان‌پذیر نیست
 یا جان بدهم تا بدهی تیر امان را
 که نام نیک ببرد از جهان به بخشش و داد
 سرو نباشد به اعتدال محمّد

۱۳۱. رکن پایانی کدام بیت، پایه آوایی «فَع» است؟

- ۱) می‌رفت خیال تو ز چشم من و می‌گفت
- ۲) ای دیدنت آسایش و خندیدنت آفت
- ۳) گر تو به هوس جمال او خواهی
- ۴) باد جدا کرد زلف‌کان تو از هم

۱۳۲. رکن پایانی کدام بیت، «مستف» است؟

- ۱) شیرین‌تر از این لب نشنیدم که سخن گفت
- ۲) امروز گذشت و بگذرد فردا
- ۳) تو را در آینه دیدن جمال طلعت خویش
- ۴) گر یک نظر به گوشه چشم ارادتی

۱۳۳. همه ابیات، به جز بیت ..... در یک گروه وزنی قرار می‌گیرند.

- ۱) جانش غریق رحمت خود کرد تا بود
- ۲) هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق
- ۳) وفا به چه می‌طلبی از کسی که بی دل شد
- ۴) درد آن چه برده باز نیاورده هیچ‌گاه

۱۳۴. وزن عروضی همه ابیات به استثنای بیت ..... در کمانک مقابل آن درست آمده است.

- ۱) گر هرزه پوی و خانه به دوشیم چون حباب
- ۲) مگر که بر رخ من داغ عشق می‌بینی
- ۳) جلوه‌کنان می‌روی و باز می‌آیی
- ۴) دام نهان کرد و دانه ریخت به پیشم

۱۳۵. همه ابیات زیر با وزن عروضی «مستفعل فاعلات مُستفعل» برابرند؛ به جز بیت .....

- ۱) روزی به سلام یا پیامی
- ۲) گویند بدار دستش از دامن
- ۳) ای ذات شریف و شخص روحانی
- ۴) هر جا که تو بگذری بدین خوبی

۱۳۶. وزن بیت «ندای غیب به جان تو می‌رسد پیوست / که پای در نه و کوتاه کن ز دنیی دست» با کدام بیت یکسان است؟

- ۱) هر صبحدم نسیم گل از بوستان توست
- ۲) بنوش درد و فنا شو اگر بقا خواهی
- ۳) بیچاره دلم که چشم مست او
- ۴) حیف است چنین روی نگارین که بیوشی

۱۳۷. کدام بیت با بیت «زان‌گه که بر آن صورت خوبم نظر افتاد / از صورت بی‌طاقتیم پرده برافتاد» در یک گروه وزنی قرار می‌گیرد؟

- ۱) در خشم مکن تو خویشتن را پنهان
- ۲) اکبر و اعظم خدای عالم و آدم
- ۳) ساقی بده آن کوزه و یاقوت روان را
- ۴) سرو چمن پیش اعتدال تو پست است

۱۳۸. گروه وزنی کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟

- ۱) پس آنگهش ز کرم این قدر به لطف بپرس
- ۲) گر ماه من برافکنند از رخ نقاب را
- ۳) شد عرصه زمین چو بساط ارم جوان
- ۴) فرخنده طائری که بدین بال و پر پرد

هیئات، از این گوشه که معمور نماندست
گوی از همه خوبان بر بودی به لطافت
او در طلب و هوس نمی‌آید
مشک سیه با گل سپید بر آمیخت

تو خود شکری یا غسل است آب دهانت
دی رفته و رفتنی بود بهمن
بیان کند که چه بودست ناشکیبا را
با ما کنی دگر نکنی حکم از آن توست

تاریخ این معامله رحمان لا یموت
ثبت است بر جریده عالم دوام ما
چو دل برفت، برفت از پیش وفا و جفا
هرگز به اهرمن مده ایمان خویش وام

بر حال خویش، پرده نپوشیم چون حباب (مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن)
میان داغ نبشته که تَحُّنٌ نَزَّلْنَا (مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلن)
سرو ندیدم بدین صفت متمایل (مفتعلن فاعلن مفتعلن فع)
کینه نهان داشت و آشکار نه این بود (مفتعلن فاعلات مفتعلن فع)

آن یار نکرد یاد ما را
تا دست بدارد از گریبانم
آرام دلّی و مرهم جانی
کس شک نکند که سرو بستانی

الحان بلبل از نفس دوستان توست
که زاد راه فنا دردی خرابات است
صد توبه به یک کرشمه بشکستش
سودی به مساکین رسد آخر چه زیانت

کان حسن تو پنهان‌شدنی نیست بیا
صورت خوب آفرید و سیرت زیبا
یاقوت چه اززد، بده آن قوت روان را
روی تو بازار آفتاب شکسته‌ست

که گر وظیفه تقاضا کنم روا باشد
برقع فروهلد به جمال آفتاب را
از پرتو سعادت شاه جهان ستان
همدوش مرغ دولت و هم عرصه هماست

۱۳۹. وزن بیت زیر کدام است؟

«ای دل، بقا دوام و بقایی چنان نداشتت
ایام عمر، فرصت برق جهان نداشت»

(۱) مفعول مفاعیلن مفاعیلن فع (۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع (۳) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (۴) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

۱۴۰. کدام گزینه، دربارهٔ بیت زیر صدق نمی‌کند؟

«در وهم ننگجد که چه دلبند و چه شیرین
رکن سوم هر مصراع این بیت برابر با «مفاعیل» است.

(۱) رکن سوم هر مصراع این بیت برابر با «مفاعیل» است.
(۲) در وصف نیاید که چه مطبوع و چه زیباست»
(۳) این بیت دارای یک وزن عروضی است.
(۴) رکن پایانی این بیت براساس الگوی هجایی «- -» است.

۱۴۱. کدام گزینه دارای وزن عروضی ناهمسان نیست؟

(۱) و صلیم میسر است ولی بر مراد نیست
(۲) نابسوده دو دست رنگین کرد
(۳) آن میوهٔ بهشتی کامد به دستت ای جان
(۴) کس نشناسد همی که کوشش او چون

۱۴۲. اگر بخواهیم وزن ابیات زیر را، به ترتیب، به ناهمسان و همسان (یکی در میان) مرتب کنیم، کدام گزینه درست است؟

آ) ای پادشاه خوبان، داد از غم تنهایی
ب) لیکن چه کنم چو آیدم خوشتر
پ) آهنگ دراز شب رنجوری مشتاق
ت) صدف که دم نزند دانی از چه خاصیت است
ث) آن که رخسارش منور چون مه نخب، که بود؟
ج) چون نمداری خلاص بی چون شو

(۱) ب - پ - آ - ج - ت - ث
(۲) آ - ت - ث - پ - ب - ج
(۳) ب - پ - ج - ث - ت - آ
(۴) آ - ت - ث - ج - ب - پ

۱۴۳. وزن کدام بیت متفاوت است؟

(۱) چشم او قصد عقل و دین دارد
(۲) رودکی چنگ بر گرفت و نواخت
(۳) ای سختکمان سست پیمان
(۴) حسن تو رونق جهان بشکست

۱۴۴. وزن همهٔ ابیات، به جز وزن بیت گزینۀ ..... یکسان است.

(۱) آن سرو که گویند به بالای تو ماند
(۲) مانند تو آدمی در آباد و خراب
(۳) در صورت هرکس که از آن رنگ بدیدی
(۴) تشبیه دهانت نتوان کرد به غنچه

۱۴۵. وزن همهٔ ابیات با یکدیگر یکسان است؛ به جز .....

(۱) هزار شکر خداوند را که خرسند است
(۲) مرا هوای تو غالب شدست بر یک حال
(۳) اگر ز زلف توام حلقه‌ای به گوش رسد
(۴) چو آفتاب می از مشرق پیاله برآید

۱۴۶. از میان ابیات زیر، چند بیت به دو صورت تقطیع هجایی می‌شوند؟

آ) گفتم: مرا سه بوسه ده ای شمسۀ بتان
ب) آن که نماند به هیچ خلق خدای است
پ) اگر بزرگی و جاه و جلال در دم است
ت) معشوق عیان می‌گذرد بر تو ولیکن
ث) باور نکنند اگر به نطق آرم
ج) بنده چه دعوی کند حکم خداوند راست

گفتا: ز حور بوسه نیابی در این جهان
تو ز خدایی به هیچ خلق نمایی
ز کردگار بر آن مرد کم درم ستم است
اغیار همی بیند از آن بسته نقاب است
امروز بدین صفت که من هستم
گر تو قدم می‌نهی تا بنهم چشم راست

(انسانی ۸۲)

۱۴۷. وزن کدام بیت، همسان تک پایه‌ای است؟

- ۱) شغل رعیت از وی بر خوشدلی مهیا
- ۲) حرم تو آمد این دل ز حسد نگاه دارش
- ۳) مشکی تو صبا محرم راز تو نباشد
- ۴) زخم چو بر دل رسید دیده پر از خون چراست

(انسانی ۸۴)

۱۴۸. وزن کدام بیت «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» است و دو بار در آن «همزه» حذف شده است؟

- ۱) با گرسنگی قوت پرهیز نماند
- ۲) ای پادشاه خوبان داد از غم تنهایی
- ۳) در من منگر تا دگران چشم ندارند
- ۴) کوه از درخت گویی مردی مبارز است

(انسانی ۸۵)

۱۴۹. بیت «هرگز به یمن عاطفت پیر می‌فروش / ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم» در کدام وزن سروده شده است؟

- ۱) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
- ۲) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن
- ۳) مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن
- ۴) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

(انسانی ۸۶)

۱۵۰. کدام بیت در وزن «مفتعلن فاعلات مفتعلن فع» سروده شده است؟

- ۱) جستم من صحبتش ولیکن از این کار
- ۲) حدیث روضه نگویم، گل بهشت نبویم
- ۳) گفتم غم تو دارم گفتا غمت سرآید
- ۴) امید هست که روی ملال در نکشد

(انسانی فارغ از کشور ۹۰)

۱۵۱. همه ابیات بر دو وزن می‌آیند؛ به‌جز گزینه.....

- ۱) هموار کرد خواهی گیتی را؟
- ۲) در کوی نیک‌نامی ما را گذر ندادند
- ۳) لب و دندان را حقوق نمک
- ۴) راز درون پرده ز رندان مست پرس

(انسانی فارغ از کشور ۹۰)

۱۵۲. بیت زیر در چه وزنی سروده شده است؟

- «گردون به شیشه‌ی تهی‌ام سنگ کین زند
- ۱) مستفعلن فعلاتن مستفعلن فعل
  - ۲) مستفعلن مفاعلن مستفعلن مفاعلن
  - ۳) مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

(انسانی فارغ از کشور ۹۰)

۱۵۳. وزن بیت «خیال روی تو را می‌برم به خانه‌ی خویش / چو بلبل‌ی که برد گل بر آشیانه‌ی خویش» با کدام بیت یکسان است؟

- ۱) شعری به تابناکی و نظمی به روشنی
- ۲) نیایدم گله از خوی این و آن کردن
- ۳) گر فلک نشناخت قدر ما رهی عیبش مکن
- ۴) برون نمی‌رود از خاطر خیال وصال

(انسانی فارغ از کشور ۹۰)

۱۵۴. وزن عروضی بیت «زبان خامه ندارد سر بیان فراق / و گرنه شرح دهم با تو داستان فراق» چیست؟

- ۱) مفاعلن فعلاتن / مفاعلن فعلاتن
- ۲) مفاعلن فعلات مفاعلن فعلاتن
- ۳) مفتعلن مفاعلن / مفتعلن مفاعلن
- ۴) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

(انسانی ۹۱)

۱۵۵. وزن «خواهی آن که چون آتش‌کنند خاموش / خموش باش و به هر خس ره‌کمین مگشای» با کدام بیت یکسان است؟

- ۱) من رمیده ز غیرت ز پا فتادم دوش
- ۲) هر که که دل به عشق دهی خوش دمی بود
- ۳) سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست
- ۴) و گر رسم فنا خواهی که از عالم براندازی

(انسانی ۹۲)

چه بلند بختی ای دل که به دوست راه داری (فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن)
 به خنده خنده دلیم خون کنی چه رو داری (مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعلن)
 خورشید هم از آن شب تاری، متواری (مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن)
 ای شوخ سنگدل دلیم از حال می‌بری (مفعول فاعلات مفاعیلن فاعلن)

(انسانی ۹۲)

۱۵۶. وزن عروضی بیت «ز بس که دست خوش محنت و ملال شدم / ز پا فتادم و آسوده از خیال شدم» با کدام بیت یکسان است؟

۱) جز آفتاب طلعت تابان ماه من
 ۲) نفسی داشتم و ناله و شیون کردم
 ۳) دلا دیشب چه می‌کردی تو در کوی حبیب من
 ۴) ز من به مقدم تو چون ستاره جان دادن

کس نیست پرتو افکن روز سیاه من
 بی‌تو با مرگ عجب کشمکش می‌کردم
 الهی خون شدی ای دل تو هم گشتی رقیب من
 ز تو به ماتم من چون سپیده خندیدن

(انسانی ۸۹)

۱۵۸. نام وزن بیت زیر چیست؟

«آن ترک پری‌چهره که دوش از بر ما رفت
 ۱) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
 ۳) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت»
 ۲) مستفعل مستفعل مستفعل فع
 ۴) مفعول مفاعیلن مفاعیلن فاعلن

(انسانی ۹۴)

۱۵۹. وزن بیت زیر کدام است؟

«جلوه‌کنان می‌روی و بازمی‌آیی
 ۱) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع
 ۳) مفتعلن مفتعلن مفاعیلن مفتعلن

سرو ندیدم بدین صفت متمایل»
 ۲) مفعول فاعلات مفاعیلن فاعلن
 ۴) مفتعلن فاعلن مفاعیلن فاعلن

(انسانی ۹۴)

۱۶۰. وزن بیت زیر چیست؟

«ز تیغ حادثه آن روز ایمنم کردند
 ۱) مفاعیلن فعلا مفاعیلن فعلن
 ۳) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

که با دو ابروی پیوسته تو پیوستم»
 ۲) مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلن
 ۴) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

(انسانی ۹۴)

۱۶۱. بیت «چو بلبل سحری برگرفت نوبت بام / ز توبه‌خانه تنهایی آدمم بر بام» با کدام یک از ابیات زیر، هم‌وزن است؟

۱) رفیق مهربان و یار همدم
 ۲) دوران دهر عاقبتم سر سفید کرد
 ۳) تو مپندار کزین در به ملامت بروم
 ۴) مرا به عاشقی و دوست را به معشوقی

همه کس دوست می‌دارند و من هم
 وز سر به در نمی‌رودم همچنان فضول
 که گرم تیغ زنی بنده بازوی توام
 چه نسبت است؟ بگوئید قاتل و مقتول

(انسانی فارغ از کشور ۹۳)

۱۶۲. وزن کدام بیت «مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن» است؟

۱) جام می‌گیرم و از اهل ریا دور شوم
 ۲) باغ بهشت و سایه طوبی و قصر و حور
 ۳) آن‌که به پرسش آمد و فاتحه خواند و می‌رود
 ۴) من به گوش خود از دهانش دوش

یعنی از اهل جهان پاک دلی بگزینم
 با خاک کوی دوست برابر نمی‌کنم
 گو نفسی که روح را می‌کنم از پی‌اش روان
 سخنانی شنیده‌ام که می‌رس

۱۶۳. وزن کدام بیت در کمانک مقابل آن، غلط نوشته شده است؟

۱) در بحر فتادهام چو ماهی
 ۲) مژدگانی بده ای دل که دگر مطرب عشق
 ۳) بباختم دل دیوانه و ندانستم
 ۴) دلبر برفت و دل‌شدگان را خبر نکرد

تا یار مرا به شست گیرد (مفعول مفاعیلن فاعلن)
 راه مستانه زد و چاره مخموری کرد (فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)
 که آدمی بچه‌ای شیوه پری داند (مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فاعلاتن)
 یاد حریف شهر و رفیق سفر نکرد (مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل)

(انسانی فارغ از کشور ۹۴)

۱۶۴. وزن کدام بیت «مستفعل فاعلات مستفعل» است؟

۱) شاهی که به روز رزم از رادی
 ۲) خیزید که هنگام صبح دگر آمد
 ۳) رفت آن که رفت آمد آن که آمد
 ۴) اسرار ازل را نه تو دانی و نه من

زرین نهد او به تیر در پیکان
 شب رفت و ز مشرق علم صبح برآمد
 بود آن‌چه بود خیره چه غم داری
 وین حرف معانه تو خوانی و نه من

(انسانی ۹۵)

۱۶۵. وزن بیت زیر، کدام است؟

«آزادی ما در گرو پختگی ماست آویخته است از رگ خامی ثمر ما»

(۱) مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن (۲) مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن (۳) مفعول مفاعیل مفاعیل فعل (۴) مستفعل مفعولن مستفعلن مفعولن

(انسانی ۹۵)

۱۶۶. وزن عروضی کدام مصراع در مقابل آن غلط آمده است؟

(۱) جهان شب است و تو خورشید عالم‌آرای (مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلن)

(۲) ای حسن خط از دفتر اخلاق تو بایی (مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن)

(۳) کس نماند که به دیدار تو واله نشود (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)

(۴) به سر راحت آورم هر شب (فاعلاتن مفاعیلن فعلن)

(انسانی فارغ از کشور ۹۵)

۱۶۷. وزن عروضی بیت زیر کدام است؟

«گر سنگ از این حدیث بنالد عجب مدار صاحب دلان حکایت دل خوش ادا کنند»

(۱) مستفعل فاعلاتن فع لن

(۳) مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن

(انسانی ۹۶)

۱۶۸. وزن بیت زیر، کدام است؟

«درمانده‌ایم با دل غمخواره می کجاست؟ در آتشیم با جگر تشنه آب کو؟»

(۱) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

(۳) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

(انسانی فارغ از کشور ۹۶)

۱۶۹. وزن عروضی کدام بیت «مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن» است؟

(۱) هم‌چنان پیر نیست مادر دهر که بی‌آورد چون تو فرزندی

(۲) ما را سری است با تو که گر خلق روزگار دشمن شوند و سر برود هم بر آن سریم

(۳) گناه کردن پنهان به از عبادت فاش اگر خدای پرستی هواپرست مباح

(۴) به پایان آمد این دفتر حکایت هم‌چنان باقی به صد دفتر نشاید گفت وصف الحال مشتاقی

(انسانی ۹۷)

۱۷۰. نام وزن بیت زیر کدام است؟

«قصه چه کنم دراز بس باشد چون نیست گشایشی ز گفتم»

(۱) مفعول فاعلاتن مفاعیلن (۲) مفتعلن مفتعلن مفتعلن (فاعلن) (۳) فعلاتن مفاعیلن فعلن (۴) مفعول مفاعیلن مفاعیلن

(انسانی فارغ از کشور ۹۷)

۱۷۱. نام وزن کدام بیت «مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلن» است؟

(۱) شد عمر و نمی‌بینم از دین اثری در دل وز کفر نهاد خود دیندار نخواهم شد

(۲) جانافروغ رویت در جسم و جان ننگد و آوازه‌جمالت اندر جهان ننگد

(۳) یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب کز هر زبان که می‌شنوم نامکتر است

(۴) سخن به نزد سخندان بزرگوار بود ز آسمان سخن آمد سخن نه خوار بود

(انسانی ۹۹)

۱۷۲. وزن بیت زیر، با کدام بیت یکسان است؟

«فغان که منزل دور و دراز وادی عشق نکرد دل تهی از ناله چون جرس ما را»

(۱) به سیر ماه از محفل مخوان پروانه ما را که می‌گردد خنک از پرتو مهتاب عیش ما

(۲) سیاه در دو جهان باد روی موی سفید که هم‌چو صبح، گران‌سنگ ساخت خواب مرا

(۳) به اسیران بلا ملک امان فرمودند به فقیران گدا گنج سلاطین دادند

(۴) نفعات صبح دانی ز چه روی دوست دارم که به روی دوست ماند که برفکند نقابی

۱۷۳. وزن بیت زیر کدام است؟

«ای دیده‌عاشقان به رویت چون روی مجاوران به محراب»

(۱) مفعول مفاعیلن فعولن (۲) مستفعل فاعلاتن مستفعل (۳) مفعول مفاعیلن مفاعیلن (۴) مستفعل فاعلاتن مفعولن

۱۷۴. وزن کدام بیت «مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلن» است؟

(۱) این مدعیان در طلبش بی‌خبرانند کان را که خبر شد خبری باز نیامد

(۲) وصف تو را اگر کنند و نکنند اهل فضل حاجت مشاطه نیست روی دلارام را

(۳) دانی که چه گفت زال با رستم گرد دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد

(۴) خیری کن ای فلان و غنیمت شمار عمر زان پیش‌تر که بانگ برآید فلان نماند

۱۷۵. پایه‌های آوایی کدام بیت، ناهمساز است؟

- ۱) همان به که لشکر به جان پروری
- ۲) امید بسته برآمد ولی چه فایده زانک
- ۳) ظالمی را خفته دیدم نیمروز
- ۴) دگر ره گران ندری طاقت نیش

- که سلطان به لشکر کند سروری
- امید نیست که عمر گذشته باز آید
- گفتم این فتنه است خوابش برده به
- مکن انگشت در سوراخ کژدم

۱۷۶. کدام گزینه با بیت «شخصم به چشم عالمیان خوب منظر است / وز خبث باطنم سر خجالت فتاده پیش» هم وزن است؟

- ۱) هر سو دود آن کس ز بر خویش براند
- ۲) شخصی همه شب بر سر بیمار گریست
- ۳) طاووس را به نقش و نگاری که هست، خلق
- ۴) نه به آشتری سووارم نه چو خر به زیر بارم

- و آن را که بخواند به در کس ندواند
- چون روز آمد بمرد و بیمار بزیست
- تحسین کنند و او خجل از پای زشت خویش
- نه خداوند رعیت، نه غلام شهریارم

۱۷۷. وزن همه ابیات «فاعلاتن مفاعلهن» است؛ به جز گزینه.....

- ۱) گرچه صد رود است در چشمم مدام
- ۲) من و دل گر فدا شدیم چه باک
- ۳) مرد اگر شیر در کمنند آرد
- ۴) بی خیالش مباد منظر چشم

- زنده رود باغ کاران یاد باد
- غرض اندر میان سلامت اوست
- چون کمنندش گرفت مسکین است
- زان که این گوشه جای خلوت اوست

۱۷۸. وزن کدام بیت در مقابل آن نادرست است؟

- ۱) شمع به پیش روی تو گفتم که بر کنم
- ۲) من جسم چنین ندیده‌ام هرگز
- ۳) شمشیر ظرافت بود از دست عزیزان
- ۴) قرعه همت برآمد آیت رحمت

- حاجت به شمع نیست که مهتاب خوشترست (مفعول فاعلاتن مفاعلهن)
- چندان که قیاس می‌کنم جانی (مفعول مفاعلهن فعولن)
- درویش نباید که برنجد به ظرافت (مفعول مفاعلهن مفاعلهن فعولن)
- یار درآمد ز در به طالع مسعود (مفعول فاعلاتن مفاعلهن فعولن)

۱۷۹. تقطیع هجایی کدام بیت «- - U - U - - U - -» است؟

- ۱) برود جان مستمند از تن
- ۲) عاشقان را بر سر خود حکم نیست
- ۳) دست در خون عاشقان داری
- ۴) گنج در آستین و کیسه تهی

- نرود مهر مهر احبابش
- هر چه فرمان تو باشد آن کنند
- حاجت تیغ برکشیدن نیست
- جام گیتی نما و خاک رهیم

۱۸۰. وزن همه ابیات به استثنای بیت ..... از نظم همساز ساخته شده است.

- ۱) خیال تیغ تو با ما حدیث تشنه و آب است
- ۲) یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
- ۳) آن آهوی سیه چشم از دام ما برون شد
- ۴) همیشه باد جهانش به کام وز سر صدق

- اسیر خویش گرفتی بکش چنان که تو دانی
- هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را
- یاران چه چاره سازم با این دل رمیده
- کمر به بندگی‌اش بسته چرخ مینایی

۱۸۱. تقطیع به ارکان کدام بیت در برابر آن درست صورت نگرفته است؟

- ۱) ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز
- ۲) نیک و بد چون همی بباید مُرد
- ۳) بر گل سرخ از نم اوفتاده لآلی
- ۴) اگر چه پیش خردمند خامشی ادب است

- «- - UU - - UU - - UU - -» کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
- «- - U - U - - U - -» خُتک آن کس که گوی نیکی بُرد
- «- - U - UU - U - - UU - -» همچو عرق بر عذار شاهد غضبان
- «- UU - U - U - - UU - U - U - -» به وقت مصلحت آن په که در سخن کوشی

۱۸۲. نشانه‌های هجایی کدام بیت به دو شیوه، قابل چینش است؟

- ۱) وان پیر لاشه را که سپردند زیر خاک
- ۲) در آن امید به سر شد دریغ عمر عزیز
- ۳) دور مجنون گذشت و نوبت ماست
- ۴) برو ای طبیبم از سر که خبر ز سر ندارم

- خاکش چنان بخورد کز او استخوان نماند
- که آن چه در دلم است از دم فرار آید
- هر کسی پنج روز نوبت اوست
- به خدا رها کنم جان که ز جان خبر ندارم

۱۸۳. وزن کدام بیت متفاوت است؟

- (۱) ور پرده عَشاق و حسینی و حجاز است
 (۲) آن سست وفا که یار دل‌سخت من است
 (۳) درویش به‌جز بوی طعامش نشنیدی
 (۴) گر صبر کنی ورنکنی موی بناگوش

۱۸۴. کدام گزینه، با بیت «شب‌پره گر وصل آفتاب نخواهد / رونق بازار آفتاب نکاهد» هم‌وزن است؟

- (۱) شاید پس کار خویشتن بنشستن
 (۲) پارسا را بس این قدر زندان
 (۳) دیده‌اهل طمع به نعمت دنیا
 (۴) نه ما را در میان عهد و وفا بود؟

۱۸۵. تقطیع کدام گزینه با الگوی هجایی «- / U - / U - U - / U - / U - / U -» مطابقت دارد؟

- (۱) روی طمع از خلق بیچ ار مردی
 (۲) آن را که عقل و همت و تدبیر و رای نیست
 (۳) چون سنگ درنده گوشت یافت، نپرسد
 (۴) دونان چو گلیم خویش بیرون بُردند

۱۸۶. همه‌گزینه‌ها به دو صورت برش داده می‌شوند؛ به‌جز بیت گزینه.....

- (۱) محو تو ز آغوش تمنای چه گشاید
 (۲) ز ملک تا ملکوتش حجاب بردارند
 (۳) آن میوه بهشتی کامد به دستت ای جان
 (۴) یک دست جام باده و یک دست جعد یار

۱۸۷. بیت زیر در کدام وزن سروده شده است؟

- «رحمتی ای باغبان کز آتش بیداد
 (۱) مستعمل فاعلات فع لن (۲) مفتعلن فاعلات مفتعلن فع (۳) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن (۴) مستعملن مفاعل مفعولن

۱۸۸. وزن کدام بیت معادل «مفعول فاعلات مفاعل فاعلن» نیست؟

- (۱) یا رب شب دوشین چه مبارک سحری بود
 (۲) عیبی نباشد از تو که بر ما جفا رود
 (۳) بخت این کند که رأی تو با ما یکی شود
 (۴) شیرین‌دهان آن بت عیار بنگرید

۱۸۹. کدام بیت‌ها دوبه‌دو از نظر وزن با هم یکسانند؟

- (آ) خواب خوش را بخواب می‌بینم
 (ب) ساقی سیمبر بیار شراب
 (پ) ساقیا ساغر شراب کجاست
 (ت) نومید چگونه باز گردد؟
 (ث) پیرایه‌گر پرندپوشان
- (۱) آ - ث (۲) ت - پ
 (۳) ت - ث (۴) ب - ت

۱۹۰. وزن بیت زیر، کدام است؟

- «ای ساقی از آن پیش که مستم کنی از می
 (۱) مستعمل مستعمل مستعمل فع (۲) مفعول مفاعل مفاعل فاعلن (۳) مستعمل فاعلات مستعمل فع (۴) مفعول مفاعل مفاعل فع

(انسانی ۹۸)

(انسانی ۹۸)

۱۹۱. کدام دو بیت را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

- (آ) دست به جان نمی‌رسد تا به تو برفشانمش
 (ب) نه حسرت وصالش از دل به در توان کرد
 (پ) من نمی‌گویم که عاقل باش یا دیوانه باش
 (ت) ساقی چمن گل را بی‌روی تو رنگی نیست
- (۱) آ ، ب (۲) آ ، پ
 (۳) ب ، ت (۴) پ ، ت

(انسانی ۹۸)

۱۹۲. وزن کدام بیت با «تو قدر آب چه دانی که در میان فراتی» یکسان است؟

- (۱) هر آن کست که ببیند روا بود که بگوید
 (۲) هزار نقد به بازار کاینات آرند
 (۳) اگر روم ز پیش فتنه‌ها برانگیزد
 (۴) برو معالجه خود کن ای نصیحت‌گوی
- که من بهشت بدیدم به راستی و درستی
 یکی به سگّه صاحب عیار ما نرسد
 ور از طلب بنشینم به کینه برخیزد
 شراب و شاهد شیرین که را زینانی داد

(انسانی خارج از کشور ۹۸)

۱۹۳. وزن بیت زیر، کدام است؟

- «کنون که کشتی ما در میان موج فتاد»
 (۱) مفاعِلن فاعلاتن مفاعِلن فَعَلن
 (۳) مفاعِلن فَعَلاتٌ مفاعِلن فَعَلن
- اگر چنان‌که مجال شنا بود غم نیست»
 (۲) مفاعِلن فاعلاتن مفاعِلن فَعَلن
 (۴) مفاعِلن فاعلاتن مفاعِلن فَعَلن

(انسانی خارج از کشور ۹۸)

۱۹۴. کدام بیت، در وزن «مفعول فاعلات مفاعیلن» سرود شده است؟

- (۱) دزدند خودپرستی و خودکامی
 (۲) بس سقف شد خراب و نگشت آسمان خراب
 (۳) خویشتن دیدن و از خود گفتن
 (۴) همیشه بار جفا بردن و نیاسودن
- با این دو فرقه راه نیماید
 بس عمر شد تمام و نشد روز و شب تمام
 صفت مردم کوتاه‌نظر است
 همیشه رنج طلب کردن و نرنجیدن

(انسانی ۹۹)

۱۹۵. کدام ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

- (آ) عشقم آتش زد و آب مژه از سر بگذشت
 (ب) وقتی نشد که بی‌دوست بر حال خود نگریم
 (پ) ای بت دل پسند من هر سر موت بند من
 (ت) نقد جان بر سر سودای جنون باخته‌ایم
 (ث) از بس عرق شرم نشسته است به رویم
- پی آن گوهر یک دانه به دریا زده‌ام
 روزی نشد که در عشق بر کار خود نخندیم
 کاکل تو کمند من طرّه تابدار هم
 ایمن از وسوسه عقل زبان کار شدیم
 محروم ز نظاره آن روی نکویم
- (۱) آ، پ (۲) آ، ث (۳) ب، ت (۴) ب، ث

(انسانی خارج از کشور ۹۹)

۱۹۶. وزن عروضی مصراع «چشم تماشای خلق در رخ زیبای اوست» با کدام مصراع همسان است؟

- (۱) گر مرد رهی با خبر از ناله دل باش
 (۳) قطع نظر ز دشمن ما کرد چشم دوست
- (۲) خوشتر از دانه اشکم گهری پیدا نیست
 (۴) تا به جفایت خوشم ترک جفا کرده‌ای

۱۹۷. بیت زیر با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

- «همت طلب از باطن پیران سحرخیز»
 (۱) اهل توحید که بی‌مرشد کامل گشتند
 (۲) امرا را که شدی مشعل مهر از تو منیر
 (۳) سر حق رفت پس پرده کتمان که ز اشک
 (۴) طالبان را روش راه فنا رفت ز دست
- زیرا که یکی را ز دو عالم طلبیدند»
 صدشان مشکل حل‌ناشده در کار بماند
 تیره شد مشعل و تا حشر شب تار بماند
 به گل اندوده و در مخزن اسرار بماند
 هر یکی در پس صد پرده پندار بماند

۱۹۸. مفهوم مقابل بیت زیر از همه ابیات دریافت می‌شود؛ به جز.....

- «دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند»
 (۱) گر برانی نرود و برود باز آید
 (۲) و گر به خشم برانی طریق رفتن نیست
 (۳) گرم قبول کنی و بر برانی از بر خویش
 (۴) کس نستاندم به هیچ ار تو برانی از درم
- از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم»
 ناگزیرست مگس دکه حلواپی را
 کجاروند که یار از تو خوبتر گیرند
 نگردم از تو و گر خود فدا کنم سر خویش
 مقبل هر دو عالم گر تو قبول می‌کنی

(انسانی ۹۸)

۱۹۹. مفهوم کدام بیت با سایر ابیات، متفاوت است؟

- (۱) مرنجان دلم را که این مرغ وحشی
 (۲) از گوشه بامت سر پرواز ندارم
 (۳) چو وحشی مرغ از قید قفس جست
 (۴) دل نیست کبوتر که چو برخاست نشیند
- ز بامی که برخاست مشکل نشیند
 ای کاش که مرغ دلم از بال و پر افتد
 دگر نتوان به دستان پای او بست
 از گوشه بامی که پریدیم، پریدیم

۹۶ (۴ ۳ ۲ ۱)

هَر گَا هِ كِ	مَس تِ اَن لِ	قَا بَا شَم
U U - -	U - U -	- - -
هَش يَا رِ جَ	هَا نِ كِبِ رِ	يَا بَا شَم
مستفعل	فاعلات	مستفعل

۹۷ (۴ ۳ ۲ ۱)

جَ فَا نِ مَو	دُ نِ بَخِ شَو	دُ دِلِ رُ بَو	دُ نِ دَا
- U - U	- U U	- U - U	U U -
و فَا بِ كُفِّ	تُ نِ كَرِ دُ	جَ فَا نِ كُفِّ	تُ بِ كَرِ
مفاعِلن	فعلاتن	مفاعِلن	فعلن

۹۸ (۴ ۳ ۲ ۱)

بَا زِ جِ آ	يَدِ بِ هَوِ شُ	حَا لِ بِ بِي	نَد
- U U -	U - U -	- U U -	-
جَو شِ بِ رَا	زَدِ بِ نَا لِ	دَزِ دِ لِ سَو	زَان
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فَع

۹۹ (۴ ۳ ۲ ۱)

گَر مُدِ دِ	عِي نِ اِي غِ	مِ جَا نَانِ بِ	جَانِ طِ لَبِ
U - -	U - U -	U - - U	- U -
جَانِ چُنِ بِ	شَه رِ عَشِ قِ	رِ سَدِ نَوِ رِ	هَانِ طِ لَبِ
مفعول	فاعلات	مفاعِلن	فاعلن

۱۰۰ (۴ ۳ ۲ ۱)

گُف تَمِ دُ	چِي زِ چِي سَتِ	زِ رَوِ يِ تِ	خَو بِ تَرِ
U - -	U - U -	U - - U	- U -
گُف تَا يِ	كِي سِ خَا وَ	بِ صَا جِبِ يِ	كِي سِ حَنِ
مفعول	فاعلات	مفاعِلن	فاعلن

۱۰۱ (۴ ۳ ۲ ۱)

لِي كَنِ چِ كُ	نَمِ چِ آ يِ	دَمِ حُشِ تَرِ
U U - -	U - U -	- - -
اَزِ حَا لِ جِ	هَانِ هِ مِ مِ	حَا لِ تِ
مستفعل	فاعلات	مستفعل

۱۰۲ (۴ ۳ ۲ ۱)

مَو يِ سِي پِي	دَمِ زِ اَشِ كِ	سَرِ خِ چِ خَو	نَسْتِ
- U U -	U - U -	- U U -	-
رَوِ يِ اُمِي	دَمِ زِ رَنِ چِ	عِشِ قِ سِي يَا	هَسْتِ
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فَع

۸۹ (۴ ۳ ۲ ۱)

علامت درست واژه‌ها:

- مفاهيم ← U - - U
- خوشبختي ← - - -
- تعليم ← U - -
- هميشگي ← U - U
- روزمرگي ← - U - U
- کارمند ← U - U

۹۰ (۴ ۳ ۲ ۱)

دِرِ وَا دِي	يِ بِي نِ هَا	يِ تِ عِشِ قَشِ
- - -	- U - U	U - -
سِي مُرِ غِ	بِ يَكِ مِ گَسِ	نِ مِي آ يَدِ
مفعول	مفاعِلن	مفاعِلن

۹۱ (۴ ۳ ۲ ۱)

هَرِ كِ عَا شِقِ	نِ بَوِ دِ مَرِ	دِ نِ شُدِ
- - U -	- U - U	- U U
تُقِ رِ فَا يِقِ	نِ گَشِ تِ تَا	نِ گِ دَاخْتِ
فعلاتن	مفاعِلن	فعلن

۹۲ (۴ ۳ ۲ ۱)

خَلِ عِ تِ نُو	پَوِ شِ بَرِ زِ	مِي نِ زِ مَا	نِ
- U U -	U - U -	- U U -	كِي
خَلِ عِ تِ گُلِ	يَا فِ تَرِ جِ	نَا بِ تِ خَا	رِي
مفتعلن	فاعلات	مفتعلن	فَع

۹۳ (۴ ۳ ۲ ۱)

اَزِ هَرِ چِ	تِ گَوِ يِي بِ	قِي نَا عَتِ بِ	شِ كِي بِيَمِ
U - -	U - - U	U - - U	- - U
اِمِ كَا نِ	شِ كِي بَرِ تِ	مِ حَا لَسِ تِ	قِي نَا عَتِ
مفعول	مفاعِلن	مفاعِلن	فعلون

۹۴ (۴ ۳ ۲ ۱)

زِ دَسِ تِ رَفِ	تِ نِ دِي وَا	نِ عَا قِ لَانِ	دَا نَنَدِ
- U - U	- - U U	- U - U	- -
كِ اِحِ تِ مَا	لِ نِ مَانِ دَسِ	تِ نَا شِ كِي	بَا رَا
مفاعِلن	فعلاتن	مفاعِلن	فَع لِنِ

توجه: آوردن (--) به جای (UU-) در آخر مصراع از اختیارات شاعری (وزنی) است.

۹۵ (۴ ۳ ۲ ۱)

اِي گَرِ دِ دَرِ	جِ هَانِ غِ مِ	عِشِ قَتِ سِ مَرِ	مِ رَا
- U - -	U U - U	- U - -	- U
دِي گَرِ دِ دَسِ	تِ عِشِ قِ تِ	زِي رُ زِ بَرِ	مِ رَا
مستفعلن	مفاعِلن	مستفعلن	فعل

تست‌های کنکور انسانی ۱۴۰۰

۹۶۵. کدام موارد، از ویژگی‌های «فکری» سبک خراسانی محسوب می‌شود؟

- (الف) حاکم بودن روح حماسه بر ادبیات این دوره
 (ب) واقع‌گرا بودن شعر، محسوس و عینی بودن آن و سادگی توصیفات
 (ج) بهره گرفتن از تشبیهات حسی در توصیف پدیده‌ها
 (د) رشد قالب غزل در اواخر این دوره
- (۱) الف - ب (۲) الف - د (۳) ب - د (۴) ب - ج

۹۶۶. متن زیر برگزیده‌ای از کدام اثر ادبی است و مربوط به کدام دوره است؟

«پس عبدالمطلب گفت که ایها الملک، من خداوند اُشترم نه خداوند خانه و مر این خانه را خداوندی هست و او خود خانه خود را نگاه دارد.»

- (۱) قابوس‌نامه - دوره غزنوی
 (۲) کشف‌المحجوب - دوره غزنوی
 (۳) کیمیای سعادت - دوره سلجوقی
 (۴) ترجمه تفسیر طبری - دوره سامانی
۹۶۷. پدیدآورندگان «مکاتیب - صد پند - نفحات الانس - عشاق‌نامه» به ترتیب خالق آثار ..... نیز هستند.
- (۱) مجالس سبعه - رساله دلگشا - بهارستان - لمعات
 (۲) فیه‌ما فیه - تاریخ گزیده - تحفة الاحرار - جامع التواریخ
 (۳) مثنوی معنوی - اخلاق الاشراف - تذکرة الاولیا - تاریخ جهانگشا
 (۴) دیوان شمس - موش و گربه - مرصادالعباد - جمشید و خورشید

۹۶۸. از دیدگاه تاریخ ادبیات همه موارد کاملاً درست است، به جز:

- (۱) بازماندگان تیمور کم و بیش از فرهنگ ایرانی تأثیر پذیرفتند و ادبیات رونقی تازه گرفت و تاریخ‌نویسی نیز ادامه یافت.
 (۲) جامی در کتاب نفحات الانس خود به شیوه تحفة الاحرار نظامی به بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان پرداخته است.
 (۳) بایسنقر میرزا هنرمند و هنردوست بود و در زمان او هنرمندان، قرآن کریم و شاهنامه فردوسی را به خط خوش نگاهاشتند.
 (۴) پس از مرگ تیمور، شاهرخ با علاقه‌ای که به هنر و فرهنگ اسلامی پیدا کرده بود، از هنرمندان خوش‌نویس، نقاش و شاعر حمایت نمود.

۹۶۹. در همه ابیات ویژگی‌های «فکری» سبک عراقی مشهود است، به جز:

- (۱) می‌صوفی‌افکن کجا می‌فروشند
 (۲) بیا که هاتف میخانه دوش با من گفت
 (۳) نعمت عاجل و آجل به تو داد از ملکان
 (۴) خبر از عشق نبوده است و نباشد همه عمر
- که در تا بزم از دست زهد ریایی
 که در مقام رضا باش و ز قضا مگریز
 زان که ضایع نشود هر چه به جای تو کند
 هر که او را خبر از شنعت و رسوایی هست

۹۷۰. سراینده کدام بیت «غلط» معرفی شده است؟

- (۱) جنگ ننگ است در شریعت من
 (۲) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی
 (۳) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم
 (۴) گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم
- ز پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب‌الممالک فراهانی)
 دست خود ز جان شستم از برای آزادی (عارف قزوینی)
 خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم (سید اشرف‌الدین گیلانی)
 خاک وطن چو رفت چه خاکی به سر کنم (میرزاده عشقی)

۹۷۱. انتساب کدام آثار به پدیدآورنده آن «غلط» معرفی شده است؟

- (۱) (شمس و طغرا: حسن مقدم) (بره گمشده راعی: امین فقیری)
 (۲) (تنگسیر: صادق چوبک) (شمس‌الدین و قمر: میرزا حسن خان بدیع)
 (۳) (خداوندنامه: صبای کاشانی) (تاریخ تطوّر نظم فارسی: محمد تقی بهار)
 (۴) (تاریخ بیداری ایرانیان: ناظم الاسلام کرمانی) (منشآت: قائم مقام فراهانی)

۹۷۲. همه موارد، بیانگر ویژگی‌های «سطح ادبی» شعر معاصر است، به جز:

- (۱) انتخاب وزن، متناسب با لحن طبیعی گفتار و زبان شعر است.
 (۲) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.
 (۳) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده در شعر معاصر کاملاً چشمگیر است.
 (۴) ابهام در شعر معاصر پسندیده است و معنی‌گریزی از ویژگی‌های شعر این دوره است.

۹۸۰. آرایه‌های «کنایه - جناس - ایهام تناسب - استعاره - لف و نشر» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟
- الف) بر آن سرم که جفای تو را به جان بخرم
ب) من مات صورت تو که در کارگاه حسن
ج) مژه و ابروی او دیدم و با دل گفتم
د) کس مبادا به سیه‌روزی ما در ره عشق
ه) بی‌زلف سرکشش سر سودایی از ملال
- ۱) الف - د - ج - ه - ب
۲) د - الف - ب - ه - ج
۳) د - ه - ج - الف - ب
۴) ه - د - ب - الف - ج

۹۸۱. کدام ابیات «فاقد» ردیف است؟
- الف) من قصه خویشتن بدو چون گویم
ب) تنگ شد از غم دل، جای به من
ج) مشو تا توانی ز رحمت بری
د) گدایی که بر خاطرش بند نیست
ه) خوش آن که نگاهش به سر و پای تو باشد
- ۱) ب - ج - د
۲) ب - د - ه
۳) الف - ج - د
۴) الف - ج - ه

۹۸۲. کدام بیت، براساس قاعده و تبصره «۱» قافیه سروده شده است؟
- ۱) رفتی و نام تو ز زبانم نمی‌رود
۲) از پسته تنگ خود آن یار شکرپوسه
۳) زهی خورشید را داده رخ تو حسن و زیبایی
۴) میر من خوش می‌روی کاندر سر و پا میرمت
۹۸۳. وزن مصراع زیر با کدام مصراع، یکسان است؟
- «گر خون من ز شیشه بریزد به جام او»
- ۱) کار فروبسته‌ام هیچ گشایش ندید
۳) ز شرم عارض او لاله بست بر رخ ماه

۹۸۴. در همه ابیات هر دو اختیار «وزنی و زبانی» وجود دارد، به جز:
- ۱) گره به باد مزن گرچه بر مراد رود
۲) حافظ ار آب حیات ازلی می‌خواهی
۳) مستم کن آن چنان که ندانم ز بی‌خودی
۴) زنه‌ار از آن عبارت شیرین دل فریب
۹۸۵. بیت زیر فاقد کدام «اختیار شاعری» است؟
- «هر که در سایه تو باشد نیست
ابدال
بلند بودن هجای پایان مصراع
- ۱) ابدال
۳) بلند بودن هجای پایان مصراع

۹۸۶. کدام بیت را «نمی‌توان» به دو صورت تقسیم‌بندی هجایی کرد؟
- ۱) سپهر با همه بی‌مه‌ری‌اش به مهر آمد
۲) گنجینه مهر او در سینه نمی‌گنجد
۳) ای خواجه برو بنده آن زهره‌جبین باش
۴) شاخ گلی که آبش از جوی دیده دادم

۹۸۷. کدام بیت «فاقد» وزن دوری (همسان دو لختی) است؟
- ۱) تا تو به گلشن آمدی با همه در کشاکش
۲) در وادی محبت دانی چه کار کردم
۳) تا خیل غمت خیمه زد اندر دل تنگم
۴) ای کعبه مقصودم وی قبله آمالم

- و ه که تو در کنار گل من به میان آتشم
اول به سر دویدم آخر ز پا فتادم
از تنگ‌دلی با در و دیوار به جنگم
مپسند بدین روزم مگذار بدین حالم

۹۸۸. وزن کدام مصراع در مقابل آن «غلط» آمده است؟

- (۱) راز همه کرد افشا ننموده رخ زیبا (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن)
- (۲) نشستم از سر زلفش ولی به روز سیاهی (مفاعیل فعلاتن مفاعیل فعلاتن)
- (۳) امشب ای زلف سیه سخت پریشان شده‌ای (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)
- (۴) دوش ز دست رقیب ساغر می خورده‌ای (مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن)

۹۸۹. با توجه به عروض و قافیه، کدام گزینه، در مورد رباعی زیر «غلط» ذکر شده است؟

«بازار قبول گل چو شد خوش خوش تیز
گل گفت که آب قدمش خیره مریز
ما دست گلابگر گرفتیم و گریز»

- (۱) ابیات را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد.
- (۲) در بیت اول از اختیار شاعری ابدال استفاده شده است.
- (۳) در بیت دوم شاعر دو بار مصوت کوتاه را بلند تلفظ کرده است.
- (۴) قافیهٔ رباعی بر اساس قاعده «۲» آمده است و حرف روی «ز» است.

۹۹۰. مفهوم کدام بیت با بیت زیر، یکسان است؟

«این‌که گاهی می‌زدم بر آب و آتش خویش را
(۱) کاش چون شمع همه سر شود اعضای کلیم
(۲) وصل جانان قسمت اهل هوس شد ای دریغ
(۳) تا گشودم دیدهٔ روشن در این ظلمت‌سرا
(۴) قسمت ما چون کمان از سهم خود خمیازه‌ای است»

۹۹۱. مفهوم قطعهٔ زیر از کدام بیت دریافت می‌شود؟

«چو دخلت نیست خرج آهسته‌تر کن
اگر باران به کوهستان نبارد
(۱) فرزند شمع اقبال‌ت به نور خویش‌تن آری
(۲) ابلهی کاو روز روشن شمع کافوری نهد
(۳) کرد خرج آب و گل کوتاه‌بینی‌ها مرا
(۴) قطرهٔ آبی که دارد در نظر گوهر شدن»

۹۹۲. مفهوم همهٔ ابیات یکسان است، به جز:

(۱) گر تمنای تو از خاطر ناشاد رود
(۲) این نغمه محبت بعد از من و تو ماند
(۳) از صدای سخن عشق ندیدم خوش‌تر
(۴) عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت

۹۹۳. کدام ابیات، دربردارندهٔ مفهوم «انتظار» است؟

(الف) ما به غم خو کرده‌ایم ای دوست ما را غم فرست
(ب) ای صبح شب‌نشینان جانم به طاقت آمد
(ج) یک عمر دور و تنها، تنها به جرم این‌که
(د) شب چو دربستم و مست از می ناپش کردم
(ه) همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی

- (۱) الف - ج (۲) الف - ه (۳) ب - د (۴) ب - ه

۹۹۴. مفهوم «بی‌توجهی معشوق، انابت و تضرع، طلب جلوه‌گری، وفاداری» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

(الف) در بزم ز رخسار دو صد شمع برافروز
(ب) تا گنج غمت در دل ویرانه مقیم است
(ج) پیش کمان ابرویش لابه همی کنم ولی
(د) اشک سحر زدا بد از لوح دل سیاهی

- (۱) ج - د - الف - ب (۲) ج - د - ب - الف (۳) ب - الف - د - ج (۴) د - ج - الف - ب

پاسخ تست‌های کنکور انسانی ۱۴۰۰

۹۵۵ (۴ ۳ ۲ ۱) در صورت سؤال «تراویدن مهتاب» استعارهٔ مکنیه است. (مهتاب چون آب یا مایعی دانسته شده که می‌چکد.) اما در گزینهٔ (۴) لعل استعارهٔ مصرّحه از «لب» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) کام حرص ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

(۲) باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند، سبزه پیاده می‌رود و غنچه سوار می‌رسد ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

(۳) ترش‌روی کردن گردون و خندهٔ برق ← استعارهٔ مکنیه و تشخیص

۹۵۶ (۴ ۳ ۲ ۱) تشبیه: کوه جنون (کل مصراع اول به کل مصراع دوم تشبیه شده است.) / استعاره و تشخیص: خندهٔ بهار

ایهام تناسب: شیرین | مطبوع و خوشایند (گوارا و لذت‌بخش)

معشوقهٔ فرهاد که در این معنی با فرهاد تناسب دارد.

حس آمیزی: خندهٔ شیرین

۹۵۷ (۴ ۳ ۲ ۱) وجه‌شبهه: الف (الف آب از سر گذشتن ب) تن را در

آب دادن (د) درفشان (درخشان و تابان) بودن

۹۵۸ (۴ ۳ ۲ ۱) بررسی همهٔ ابیات:

(الف) جام: مجاز از محتویات درون جام / تشخیص: جگرترشنه بودن جام

نکته: باید به جای جام (در مصراع اول) واژهٔ خاک را می‌آورد.

(ب) فاقد موازنه و لف و نشر

(ج) بیت موازنه دارد اما تشخیص ندارد.

نکته: در این بیت جامه در معنای پوشش، شکل و هیئت است نه لباس انسان (جامهٔ فانوس را می‌توان اضافهٔ تشبیهی دانست)

(د) در و درج، در و سر: جناس

ترک سر کردن: کنایه از جان باختن و از جان گذشتن

۹۵۹ (۴ ۳ ۲ ۱) آب چشم من: مشبه / چون: ادات / دانهٔ نار: مشبهه

بیت فاقد وجه‌شبهه است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) مرغان چمن: مشبه / چو: ادات تشبیه / من: مشبهه / عاشق و مست: وجه‌شبهه

(۳) او (خورشید): مشبه / همچو: ادات / بندگان: مشبهه / بوسه دادن: وجه‌شبهه

(۴) آن را (آن کسی را): مشبه / همچو: ادات / سرو و صنوبر: مشبهه / یکی بودن قبا: وجه‌شبهه

۹۶۰ (۴ ۳ ۲ ۱) الف) جناس: جفا و وفا / بر و سر

مبهور و خیره

(ب) ایهام تناسب: مات | اصطلاحی در شطرنج که با «شاه» تناسب دارد.

(ج) لف و نشر: لف‌ها: مژه و ابرو، نشرها: تیر و کمان

(د) کنایه: «سیه‌روزی» کنایه از بدبختی و «تیره شدن» (فلک) کنایه از بداقبالی

(ه) استعاره: «زلف سرکش» استعاره و تشخیص

۹۶۱ (۴ ۳ ۲ ۱) به دلیل این‌که کلمات پایانی دو مصراع در این

ابیات معنای یکسانی ندارند؛ قافیه هستند نه ردیف. الف) «گویم» در مصراع

نخست به معنی «بگویم» و در مصراع دوم به معنی «مانند گوی هستم» است

و بیت، ردیف ندارد.

۹۶۵ (۴ ۳ ۲ ۱) الف و ب) ویژگی فکری / ج و د) ویژگی ادبی سبک خراسانی هستند.

۹۶۶ (۴ ۳ ۲ ۱) داستان گفت‌وگوی ابرهه و عبدالمطلب در کتاب «ترجمهٔ تفسیر طبری» آمده است؛ این کتاب از نمونه‌های نثر دورهٔ سامانی است.

۹۶۷ (۴ ۳ ۲ ۱) مجالس سبعه و مکاتیب از آثار مولاناست. (آثار مولانا: مکاتیب، مجالس سبعه، فیه‌ما‌فیه، مثنوی معنوی و دیوان شمس)

صد پند و رسالهٔ دلگشا از آثار عبید زاکانی است. (آثار عبید زاکانی: صدپند، اخلاق الاشراف، موش و گربه و رسالهٔ دلگشا)

نفحات‌الأنس و بهارستان از آثار جامی است. (آثار جامی: تحفة الاحرار، بهارستان و نفحات‌الأنس)

عشاق‌نامه و لمعات از آثار فخرالدین عراقی است.

۹۶۸ (۴ ۳ ۲ ۱) جامی در کتاب «نفحات‌الانس» خود به شیوهٔ تذکرة‌الاولیای عطار به بیان حقایق عرفانی و ذکر احوال عارفان پرداخته است.

۹۶۹ (۴ ۳ ۲ ۱) شاعر در بیت گزینهٔ «۳» به مدح پادشاه پرداخته است و مدح از ویژگی‌های فکری سبک خراسانی است. (خداوند از آن‌رو نعمت

حال و آینده را نصیب پادشاه کرده است که هر چه به او نعمت عطا کند، ضایع نخواهد شد.)

مفهوم سایر گزینه‌ها:

(۱) پرهیز از زهد ریایی (۲) باور و اعتقاد به قضا و قدر (۴) ستایش عشق و برتری عشق بر عقل

۹۷۰ (۴ ۳ ۲ ۱) بیت گزینهٔ «۲» از فرّخی یزدی، شاعر دورهٔ بیداری است.

۹۷۱ (۴ ۳ ۲ ۱) «شمس و طغرا» اثر محمد باقر میرزا خسروی و «برّهٔ گمشدهٔ راعی» اثر هوشنگ گلشیری است.

۹۷۲ (۴ ۳ ۲ ۱) سادگی و روانی زبان شعر و جمله‌بندی‌های ساده، از ویژگی‌های زبانی شعر معاصر است.

۹۷۳ (۴ ۳ ۲ ۱) آثار احمد محمود: همسایه‌ها، مدار صفر درجه و زمین سوخته

آثار مشفق کاظمی: تهران مخوف

آثار میرزا حسن خان بدیع: داستان باستان و شمس‌الدین و قمر

آثار سیدمهدی شجاعی: کشتی پهلوگرفته، جای پای خون، بدوک، ضیافت

۹۷۴ (۴ ۳ ۲ ۱) گزینهٔ (۴) استعارهٔ مصرّحه ندارد. (شب‌نم و گل در معنای حقیقی خود به کار رفته‌اند.)

استعارهٔ مکنیه: «خندهٔ مهتاب» و «ریختن آب رخ شب‌نم و گل» استعارهٔ مکنیه و تشخیص است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) بندیم و بگسیخته بودیم: تضاد / زلف مجاز از همهٔ وجود

(۲) زلف و رخ: لف، سایه و روشن: نشر / چمن: مجاز از باغ

(۳) آتش: استعاره از آه و فغان سوزناک حاصل از فراق یار

دور از چیزی (لب معشوق) بودن ایهام دارد:

(۱) در دوری و فراق از چیزی بودن

(۲) فعل دعایی و در معنای دور باد

۹۸۵ ۱ ۲ ۳ ۴ گزینه (۳): وزن ناهمساز «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»

وزن سایر ابیات:

(۱) مفتعلن مفاعیلن / مفتعلن مفاعیلن

(۲) مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن

(۴) مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن

۹۸۸ ۱ ۲ ۳ ۴ وزن صحیح مصراع «مفعول مفاعیلن / مفعول

مفاعیلن یا مستفعلن مفعولن / مستفعلن مفعولن» است.

۹۸۹ ۱ ۲ ۳ ۴ در بیت دوم، یک مورد اختیار تغییر کمیت مصوت

کوتاه به بلند وجود دارد. (هجای ششم مصراع اول)

در رکن دوم مصراع دوم اختیار شاعری قلب دیده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۱) وزن این رباعی (مفعول مفاعیل مفاعیل فعل) یا «مستفعلن مستفعلن

مستفعلن فع» است و به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شود.

(۲) در هجای یازدهم هر دو مصراع بیت اول، ابدال به کار رفته است.

(۴) واژگان قافیه: تیز، خیز، مریز و گریز و قاعده قافیه براساس قاعده (۲) است

(یز) و حرف روی (آخرین حرف اصلی قافیه) (ز) است.

۹۹۰ ۱ ۲ ۳ ۴ مفهوم صورت سؤال و گزینه (۴): اینار و فداکاری

و ترجیح دادن دیگران بر خود. (شاعر همیشه برای رساندن نفع به مردم در

تلاش بوده و دنبال منافع شخصی نیست).

بررسی مفهوم سایر ابیات: (۱) جان‌فشانی در راه معشوق (۲) کسانی به معشوق

می‌رسند که قدر معشوق را نمی‌دانند و به دنبال هوسرانی هستند. (۳) غم شاعر

از نامطلوب بودن اوضاع جهان

۹۹۱ ۱ ۲ ۳ ۴ مفهوم ابیات صورت سؤال و گزینه (۲): آینده‌نگری

و خرج کردن به میزان دخل و درآمد. (اگر انسان بیش‌تر از درآمدش خرج کند

بالاخره روزی می‌رسد که دچار مشکل شود و کفگیرش به ته دیگ بخورد. در

گزینه (۲) هم شاعر کسی را که در روز چراغ روشن می‌کند، ابله می‌داند زیرا

روغن چراغش تمام می‌شود و شب را باید در تاریکی بگذراند).

بررسی مفهوم سایر ابیات: (۱) غنا و بی‌نیازی (ممدوح یا معشوق)

(۳) لزوم خودسازی

(۴) لزوم فروتنی برای رسیدن به هدف

۹۹۲ ۱ ۲ ۳ ۴ مفهوم مشترک ابیات ۱ تا ۳: جاودانگی عشق (تا

دنیا هست عشق هم خواهد بود).

مفهوم بیت (۴): اشاره به شورانگیزی و فتانی چشمان معشوق دارد. (آن‌چه

باعث شد هستی به شور و شوق بیفتد، عشق بود).

۹۹۳ ۱ ۲ ۳ ۴ در گزینه‌های «ب» و «ه» مفهوم «انتظار»

استنباط می‌شود. در بیت «ب» شاعر در انتظار صبح وصال است. در

بیت «ه» شاعر تمام شب را منتظر است تا نسیم صبحگاهی خبری از

معشوق بیاورد.

۹۹۴ ۱ ۲ ۳ ۴ بررسی ابیات: الف) شاعر از معشوق خود می‌خواهد

زیبایی‌های خود را به نمایش درآورد. (طلب جلوه‌گری)

ب) شاعر می‌گوید تا وقتی غم عشق معشوق همانند گنجی در قلبم است

همواره در کوی خرابات ساکن خواهم بود. (وفاداری)

ج) شاعر از التماس خود در برابر معشوق و بی‌توجهی معشوق سخن می‌گوید.

د) انابت به معنای توبه و بازگشت به سوی پروردگار است و «اشک سحر» در

این بیت گواه تضرع و انابت است.

ج) «بری» در مصراع نخست به معنی «دور بودن یا بر کنار بودن» و در مصراع دوم در معنای «ببری (بردن)» است و ردیف ندارد.

د) «نیست» در مصراع نخست به معنای «وجود نداشتن» و در مصراع دوم فعل اسنادی است.

۹۸۲ ۱ ۲ ۳ ۴ منظور از تبصره (۱) همان وجود حروف الحاقی در

واژگان قافیه است (در کتاب درسی ذکر نشده است).

«زیبایی و بکشایی» واژگان قافیه‌اند: آ حرف اصلی و قاعده ۱ و بی حروف الحاقی

۹۸۳ ۱ ۲ ۳ ۴ وزن مصراع و گزینه (۴): «مفعول فاعلاتن مفاعیل

فاعلن» یا «مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل»

وزن سایر گزینه‌ها: (۱) مفتعلن فاعلن / مفتعلن فاعلن

(۲) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن)

(۳) مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلن

۹۸۴ ۱ ۲ ۳ ۴ وزنی: ابدال در رکن آخر مصراع دوم / بلند محسوب

کردن هجای پایان مصراع دوم / بیت فاقد اختیار زبانی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) وزنی: آوردن «فاعلاتن» به جای «فاعلاتن» در رکن نخست هر دو

مصراع / ابدال در رکن پایانی هر دو مصراع / بلند محسوب کردن هجای

پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «حافظ از» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

هشتم مصراع اول و هجای هفتم مصراع دوم

(۳) وزنی: بلند محسوب کردن هجای پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «کن آن» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای

چهارم مصراع دوم

(۴) وزنی: بلند محسوب کردن هجای پایانی مصراع دوم

زبانی: حذف همزه در «از آن» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه در هجای ششم

مصراع دوم

۹۸۵ ۱ ۲ ۳ ۴

۳	۲	۱	ی	ی	سا	در	ک	هر
نیست	شد	با	ت	ی	ی	سا	در	ک
✗	U	-	U	U	-	-	U	-
✗	U	تا	ف	آ	پ	را	او	ز
✗	U	-	U	-	U	-	-	U
فعلن		مفاعلن			فاعلاتن			

اختیارات:

۱- بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

۲- ابدال

۳- بلند بودن هجای پایان مصراع

۹۸۶ ۱ ۲ ۳ ۴ وزن گزینه (۱): «مفاعل فاعلاتن مفاعلن فعلن»

وزن سایر ابیات:

(۲) «مفعول مفاعیلن / مفعول مفاعیلن» (مستفعلن مفعولن / مستفعلن مفعولن)

(۳) «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن)

(۴) «مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن» (مستفعلن فعولن / مستفعلن فعولن)